

OPINIONI I PESTË PËR MAQEDONINË E VERIUT

Përmbledhje & rekomandime

Komiteti Këshillimor
për Konventën Kuadër
për Mbrojtjen
e Pakicave Kombëtare
(ACFC)

Miratur më 18 maj 2022

ACFC/OP/V(2021)10

Botuar më 21/09/2022

Secretariat of the Framework Convention for the Protection of National Minorities
(Sekretariati i Konventës Kuadër për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare)
Council of Europe (Këshilli i Evropës)
F-67075 Strasbourg Cedex
France

www.coe.int/minorities

1. Maqedonia e Veriut ka bërë progres të rëndësishëm në mbrojtjen ligjore të të drejtave të personave që u përkasin pakicave kombëtare, veçanërisht në fushën e antidiskriminimit dhe përdorimit të gjuhës shqipe. Në nivel politikash, Strategjia "Një Shoqëri për të Gjithë" ofron një udhërrëfyes të vlefshëm drejt një shoqërie të integruar multietnike dhe është në përputhje me parimet e Konventës Kuadër për sa kohë promovon respektimin e diversitetit përmes dialogut ndërkulturor. Sidoqoftë, duhet të përmirësohet zbatimi praktik i legjislacionit dhe i politikave për pakicat kombëtare.

Fusha e aplikimit, regjistrimi

2. Maqedonia e Veriut vazhdon të zbatojë Konventën Kuadër kryesisht për pakicat kombëtare të parashikuara në kushtetutë (shqiptarët, boshnjakët, romët, serbët, turqit dhe vllahët), megjithëse njëfarë fleksibiliteti zbatohet edhe në lidhje me grupet jo të njohura. Procesi i regjistrimit në vitin 2021 është zbatuar pa probleme madhore, megjithëse janë raportuar parregullsi të vogla. Transparenca në përpunimin e të dhënave të mbledhura do të jetë kyçe në sigurimin e besimit mbi rezultatet e regjistrimit pasi ato të publikohen.

Antidiskriminimi dhe barazia

3. Mbrojtja ligjore kundër diskriminimit është përmirësuar ndjeshëm përmes Ligjit të ri për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, i cili parashikon gjithashtu një institucion më të pavarur e me mandat të përforcuar në fushën e barazisë. Megjithatë, as ky institucion dhe as Avokati i Popullit nuk janë të pajisur me burime të mjaftueshme për të përmbushur mandatet e tyre në mënyrë efektive. Mungesa e dokumentacionit vazhdon të jetë një pengesë kryesore për romët në aksesin e të drejtave të tyre pasi masat e ndërmarra gjatë viteve të fundit nuk kanë dhënë ende rezultatet e dëshiruara.

Promovimi i kulturave të pakicave kombëtare

4. Vazhdon ende mungesa e fondeve të përcaktuara për kulturat e pakicave kombëtare, që do të thotë se shoqatat e pakicave duhet të konkurrojnë me aktorë të tjerë kulturorë për të njëjtat fonde të kufizuara. Strategjia "Një Shoqëri për të Gjithë" prezantoi një qasje gjithëpërfshirëse ndaj politikës kulturore. Kjo pasqyrohet edhe në konceptin e ri kulturor për qytetin e Shkupit, i cili i jep hapësirë diversitetit të pasur etnik dhe gjuhësor të kryeqytetit.

Toleranca dhe dialogu ndërkulturor

5. Megjithëse marrëdhëniet ndëretnike duket se janë përmirësuar në krahasim me ciklin e fundit të monitorimit, vijat ndarëse etnike, fetare dhe gjuhësore vazhdojnë të ekzistojnë dhe dalin rregullisht në sipërfaqe në momente krize. Për të siguruar qëndrueshmërinë e Strategjisë "Një Shoqëri për të Gjithë", kërkohet më shumë mbështetje politike e nivelit të lartë, financime të qëndrueshme dhe mbërritje tek zbatuesit në terren.

Mbrojtja nga armiqësia dhe dhuna

6. Kuadri ligjor për luftën ndaj gjuhës së urrejtjes dhe krimit të urrejtjes është përmirësuar më tej, por zbatimi i tij

vazhdon të jetë i pakënaqshëm dhe gjuha e urrejtjes, veçanërisht në internet, është një problem serioz. Ka pasur disa raste shkeljesh së të drejtave të njeriut nga ana e autoriteteve policore, duke përfshirë policinë kufitare dhe atë të burgjeve. Hetimet e duhura për raste të tilla ose sanksionet ndaj pjesëtarëve të policisë janë të rralla.

Media

7. Është krijuar një kanal publik radioteleviziv që transmeton plotësisht në gjuhën shqipe, si rezultat i kanalit të mëparshëm për të gjitha minoritetet. Koha e transmetimit edhe për gjuhët e pakicave të tjera u rrit ndjeshëm. Megjithatë, kjo rritje nuk u shoqërua me burime të mjaftueshme, gjë që ndikon negativisht në cilësinë e programeve. Nevojitet koordinim midis redaksive të veçanta në gjuhët e pakicave dhe mbështetje e vazhdueshme për formatet e programeve dygjuhëshe dhe shumëgjuhëshe për të krijuar një hapësirë të përbashkët mediatike, e nevojshme për integrimin e shoqërisë.

Të drejtat gjuhësore

8. Ligji i ri për Përdorimin e Gjuhëve, i miratuar në vitin 2018, zgjeron të drejtat e shqipfolësve në nivel kombëtar dhe vendor. Megjithatë, ka një hendek të konsiderueshëm midis ambicieve të ligjit dhe situatës praktike. Nevojiten investime të konsiderueshme në trajnimin dhe rekrutimin e përkthyesve me shkrim dhe me gojë, si dhe të stafit dygjuhësh, për të siguruar në mënyrë efektive zbatimin e duhur të ligjit.

Arsimi

9. Janë zhvilluar koncepte dhe materiale mësimore që promovojnë edukimin ndërkulturor, por në praktikë mjediset e përziera të shkollave dhe klasave mbeten përjashtim. Pavarësisht rritjes së moderuar të shkollës së regjistrimit dhe uljes së frekuentimit të shkollave speciale, fëmijët romë vazhdojnë të kenë rezultate arsimore më të ulëta në mënyrë të konsiderueshme. Është mundësuar mësimi në gjuhën boshnjake. Marrja e mësimdhënies me zgjedhje të gjuhëve të pakicave është e ulët, pasi kufiri i nevojshëm për hapjen e një klase është shumë i lartë dhe prindërit nuk janë të informuar siç duhet. Cilësia dhe disponueshmëria e materialeve mësimore të gjuhës së pakicave është e pakënaqshme.

Pjesëmarrja

10. Janë ndërmarrë hapa drejt zhvillimit të sistemit të përfaqësimit të drejtë në sektorin publik në një sistem më të bazuar në merita dhe më efikas, por duhet të rritet pjesëmarrja e pakicave më të vogla në numër dhe e grave. Pjesëmarrja socio-ekonomike e personave që u përkasin pakicave që jetojnë në zonat rurale karakterizohet nga papunësia e lartë, mungesa e aksesit në arsim, infrastrukturë dhe shpopullimi. Romët janë viktimat të diskriminimit strukturor në sektorët e punësimit, strehimit e shëndetësisë dhe janë goditur veçanërisht rëndë nga efektet e pandemisë së Covid-19.

REKOMANDIME

11. Komiteti Këshillimor konsideron se këto vërejtje përmbyllëse dhe rekomandime mund të shërbejnë si bazë për rezolutën që do të miratohet nga Komiteti i Ministrave në lidhje me zbatimin e Konventës Kuadër nga Maqedonia e Veriut.

12. Autoritetet ftohen të marrin parasysh vëzhgimet e hollësishme dhe rekomandimet e përfshira në opinionin aktual të Komitetit Këshillimor. Në veçanti, ata duhet të ndërmarrin masat e mëposhtme për të përmirësuar më tej zbatimin e Konventës Kuadër:

Rekomandime për veprim të menjëhershëm

13. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet të ndërmarrin hapa të mëtejshme drejt promovimit të një shoqërie të integruar që bazohet në respektin dhe besimin midis komuniteteve të ndryshme. Për të garantuar qëndrueshmërinë e Strategjisë “Një Shoqëri për të Gjithë”, autoritetet duhet të ofrojnë mbështetje politike të nivelit të lartë, financime të qëndrueshme dhe lidhje me zbatuesit në arsim, media dhe shoqërinë civile, si dhe publikun e gjerë. Veç kësaj, autoritetet nxiten të zbatojnë një qasje ndërkulturore ndaj arsimit, përmes shpërndarjes së burimeve të mjaftueshme, vazhdimi të rishikimit të materialeve mësimore dhe trajnimit të mësuesve dhe personelit tjetër arsimor mbi kulturat, historinë dhe situatën aktuale të pakicave të ndryshme. Duhet të sigurohen kontakte më të rregullta ndërmjet nxënësve me prejardhje të ndryshme etnike, duke përfshirë këtu sigurimin e mjediseve të përziera shkollë dhe klase.

14. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet të rrisin përpjekjet për të parandaluar shkeljet e të drejtave të njeriut nga ana e policisë ndaj personave që u përkasin pakicave kombëtare. Veç kësaj, ata duhet të sigurojnë që mekanizmat e mbikëqyrjes brenda Ministrisë së Brendshme, Prokurorisë Publike dhe Zyrës së Avokatit të Popullit të jenë efektive dhe që rastet e supozuara të sjelljes jo të duhur të policisë të hetohen dhe të sanksionohen në mënyrë të përshtatshme.

15. Komiteti Këshillimor nxit autoritetet të përmirësojnë aksesin e fëmijëve romë në arsim cilësor, duke forcuar praktikën e mira, të tilla si ndërmjetësuesit e arsimit, bursat dhe pagesat mbështetëse arsimore, dhe duke ua bërë të njohura këto prindërve romë. Autoritetet duhet gjithashtu të rrisin regjistrimin në institucionet parashkollë dhe të adresojnë përfundimisht arsimin e segreguar de facto. Veç kësaj, autoritetet nxiten të sigurojnë që romët të kenë akses në praktikë në shërbimet e kujdesit shëndetësor falas të garantuara me ligj, duke përfshirë diagnostikimin, trajtimin dhe vaksinimin në lidhje me Covid-19. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet aksesit në shërbimet dhe informacionin mbi shëndetin riprodhues për gratë romë. Autoritetet duhet të investojnë më shumë në rekrutimin dhe trajnimin e ndërmjetësve shëndetësorë romë dhe mjekëve, veçanërisht midis grave.

Rekomandime të mëtejshme¹

16. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të sigurojnë burimet e nevojshme për Komisionin për

Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe për Avokatin e Popullit, në mënyrë që ata të mund të përmbushin në mënyrë të pavarur dhe efektive mandatet e tyre.

17. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve të sigurojnë financim të dedikuar dhe të qëndrueshëm në një nivel që plotëson nevojat kulturore të personave që u përkasin pakicave kombëtare dhe të vazhdojnë përpjekjet e tyre për të forcuar një qasje gjithëpërfshirëse ndaj politikës kulturore.

18. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve të sigurojnë që incidentet e krimit të urrejtjes dhe gjuhës së urrejtjes të identifikohen menjëherë, të regjistrohen dhe të hetohen në mënyrë efektive, dhe që përgjegjësit të sillen para drejtësisë. Duhet t'u jepet e gjithë mbështetja e nevojshme iniciativave ekzistuese kundër gjuhës së urrejtjes në internet, si Këshilli për Etikën e Medias dhe Regjistri i Mediave Profesionale dhe Etike në internet.

19. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve që të shpëndajnë burime të mjaftueshme për redaksitë në gjuhën e pakicave në transmetuesin publik. Autoritetet duhet të sigurojnë gjithashtu që transmetimi publik promovon vazhdimisht respektin dhe mirëkuptimin ndërkulturore, duke kontribuar kështu në integrimin e shoqërisë. Ata duhet të konsiderojnë ofrimin e mbështetjes për mediat e shkruara ose në internet për pakicat më të vogla në numër.

20. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve të përmirësojnë zbatimin e Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve, duke rritur në mënyrë të ndjeshme investimet e tyre në trajnimin dhe rekrutimin e përkthyesve me shkrim dhe me gojë, dhe të vlerësojnë vazhdimisht ndikimin e tij. Duhet të qartësohen dispozitat e ligjit për të drejtat gjuhësore të pakicave kombëtare më të vogla në numër.

21. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve të përmirësojnë kushtet për mesimindhënien në gjuhën e pakicave dhe të gjuhëve të pakicave. Duhet të ulet numri minimal i nxënësve për hapjen e një klase të gjuhës së pakicave, si dhe duhet të kryhen rregullisht rritja e ndërgjegjësimit dhe anketat mbi kërkesat, shumë kohë përpara fillimit të çdo viti shkollor. Autoritetet duhet të shqyrtojnë mundësitë për të nxitur njohuritë e gjuhëve të pakicave, veçanërisht të gjuhës shqipe, tek fëmijët e shumicës.

22. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve të rrisin pjesëmarrjen socio-ekonomike të personave që u përkasin pakicave kombëtare që jetojnë në zonat rurale, nëpërmjet investimit në infrastrukturë, mundësive të punësimit dhe mbështetjes së dedikuar për të rinjtë e pakicave. Duhet të sigurohet pjesëmarrja efektive e komuniteteve përkatëse.

23. Komiteti Këshillimor u bën thirrje autoriteteve, në bashkëpunim të ngushtë me përfaqësuesit romë, të rrisin pjesëmarrjen e romëve në tregun e punës, nëpërmjet programeve që janë përshtatur në mënyrë specifike për grupet përkatëse të synuara, përfshirë gratë romë, dhe të

¹ Rekomandimet e mëposhtme janë vendosur sipas renditjes së neneve përkatëse të Konventës Kuadër.

sigurojnë që pandemia e Covid-19 nuk ndikon në mënyrë të pabarabartë në pjesëmarrjen socio-ekonomike të romëve.

Vazhdimi i këtyre rekomandimeve

24. Komiteti Këshillimor inkurajon autoritetet që të organizojnë një aktivitet pasues pas publikimit të këtij opinionit të ciklit të pestë. Komiteti konsideron se një dialog pasues për të shqyrtuar vëzhgimet dhe rekomandimet e bëra në këtë opinion do të ishte i dobishëm. Veç kësaj, Komiteti është i gatshëm të mbështesë autoritetet në identifikimin e mënyrave më efikase për zbatimin e rekomandimeve të përfshira në këtë opinion.

Komiteti Këshillimor për Konventën Kuadër për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare është një organ i pavarur që ndihmon Komitetin e Ministrave të Këshillit të Evropës në vlerësimin e përshtatshmërisë të masave të marra nga palët në Konventën Kuadër për të zbatuar parimet e përcaktuara aty.

Konventa Kuadër për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, e miratuar nga Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës më 10 nëntor 1994, e cila ka hyrë në fuqi më 1 shkurt 1998, përcakton parimet që duhen respektuar, si dhe synimet që duhen arritur nga shtetet për të garantuar mbrojtjen e pakicave kombëtare. Teksti i Konventës Kuadër është i disponueshëm në anglisht dhe frëngjisht, si dhe në maqedonisht, shqip, në gjuhën boshnjake, romë, në serbisht dhe turqisht, përveç gjuhëve të tjera.

Opinionin plotë i botuar në anglisht dhe frëngjisht përmban vlerësimin e Komitetit Këshillimor bazuar në informacionin që përmban raporti i pestë i shtetit, burime të tjera të shkruara, si dhe informacione të marra nga Komiteti Këshillimor nga bashkëbiseduesit qeveritarë dhe joqeveritarë gjatë vizitës së Komitetit nga data 8 deri më 12 nëntor 2021.

Përmbledhja e konkluzioneve dhe rekomandimet e përkthyer në gjuhën maqedonase dhe shqipe janë gjithashtu të disponueshme në faqen e mëposhtme të internetit:

www.coe.int/minorities

Këshilli i Evropës është organizata kryesore e të drejtave të njeriut në kontinent.

Në të bëjnë pjesë 46 shtete anëtare, të cilat janë të gjitha gjithashtu shtete anëtare të Bashkimit Evropian.

Të gjitha shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dokument i cili është hartuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës.

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut mbikëqyr zbatimin e Konventës nga shtetet anëtare.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE